

Слика жизнот

Његова дела говоре о настанку и нестанку материје, али и божанској светлости која већ шест деценија надахњује овог Власотинчанина руског презимена и српске душе, уметника и дародавца

Уноћи између 31. децембра и 1. јануара Миодраг Нагорни ће прославити 79. рођендан – по обичају тихо и скромно, у малом београдском стану, у друштву најуже породице, окружен сликама које је стварао у протеклих шест деценија.

На тим платнима и графикама су замршене структуре лавиринта и кошница, космичких путања и загонетних решеткастих грађевина, па пчеле, шкољке, корњаче, фосили, амебе... тек понеки људски лик, обриси који се постепено стапају са ентропијом окружења, указујући на пролазност живота, времена, па и самог света. Шта, онда, остаје?

– У основи моје уметности је феномен живота, та пулсирајућа жива материја која се као пламен преноси миленијумима, и човекова жеља да настави тај прапочетак, да се поистовети са природом, да је што дуже присутан на овој планети, да ужива у лепоти трајања, да надживи себе и да се сједини са васељеном. Ту покретачку снагу остварујемо сталним променама себе и ствари око нас у друге облике. Неки су у настанку, други ће тек доћи – објашњава Нагорни, о чијим уметничким погледима на свет говоре и називи његових дела: „Живот зрачи неумитно“, „Живот се рађа“, „Нека буде што бити не може“, „Бескрај – неумитност живота“, „Свечаност рађања“, „Усхићена радост живљења“, „Бол пролазности“...

Од Русије до Власотинца

Познати академски сликар, чија је необична, фантазмагорична дела историчари уметности тумаче као „вечито трагање за мистеријом рађања живота и одгонетање тајни природе – од

космичких, микроскопских, праисконских, фосилних... до разних метаморфоза, звука и тишине“, као алхемичарским поступком преплиће прошлост и будућност, постанак и нестанак, геометријске форме и органска бића... Његови радови, овенчани, поред осталих, и једним од најпрестижнијих светских признања, првом наградом за графику на Међународном бијеналу младих у Паризу (1967. године), изложени су у многим музејима и галеријама у Србији и свету (у Београду, Бечу, Љубљани, Бриселу, Паризу, Лондону, Москви, Лењинграду, Ослу, Цириху, Мадриду, Њујорку, Берлину...).

Мање је познато да је Миодраг Нагорни почео као – иконописац. Још као студент, а касније и као професор на Академији уметности у Новом Саду, радио је на осликавању и обнови фресака у многим православним манастирима у Србији и бившој Југославији, међу којима су Милешево, Студеница, Дечани,

Фото А. Мијалковић

На недавној изложби у Графичком колективу у Београду

Пива, Крупа... Та љубав према православној културној баштини је код Нагорног, религиозног и филозофски настројеног човека („Верујем у ред, част, доброту, поштење, гене и божанску светлост која ме надахњује“) много више од уметничке посвећености. Његови погледи на свет су умногаче обликовани у најранијем детињству, под утицајем оца, Руса.

Александар (Алексеј) Нагорни је као младић пребегао на југ Србије из родног Краснодара 1918. године, по избијању Октобарске револуције. Учитељски посао, којим се бавио и у Русији, наставио је да ради у Власотинцу и околини. Ту је нашао нови дом и нове пријатеље. Ожењ се Јелком и добио сина Владимира (касније угледног ортопеда у Нишу), али она се убрзо разболела и умрла. Са другом супругом, Загорком, имао је још три сина: Миодрага, Драгана (познати историчар уметности, византолог, и живи

у Минхену) и Светислава (инжењер у Марибору).

Алексеј је био веома образован, говорио је течно француски и есперанто, а био је изузетно цењен и омиљен као учитељ. Остало је записано како је своје сиромашне ђаке, о сопственом трошку, једне године водио на море у Бугарску. Погинуо је у Другом светском рату, али успомена на њега и данас траје у Власотинцу, где једна улица носи име Алексеја Нагорног.

Од четворице његових синова, Миодраг је остао највише везан за свој родни град. Успоменама на детињство одужио се, поред осталог, галеријом портрета десетак знаменитих и омиљених Власотинчана, изложених у његовом породичном дому. Народном музеју Власотинце оставио је својеврсни легат у виду богате збирке старе српске графике (од почетка 16. до краја 19. века) која садржи више од 540 дрвореза, бакрореза и литографија.

– Као дете сам био опчињен природом, сеоским животом, старим народним обичајима, врачарама и врачбинама (много од тога се препознаје и у мојим радовима) и желео сам да их пренесем на хартију, али моја мајка и старији брат (тате више није било) никако нису хтели да се школујем за уметника. Прво су ме уписали у Учитељску школу у Алексинцу, а онда у Средњу текстилну школу, да бих и њу убрзо напустио и запослио се у комуналном одсеку општине – требало је финансијски помоћи издржавање два млађа брата. Ипак сам „одбегао“ у Ниш и тамо примљен у школу за примењене уметности – присећа се Нагорни.

Згодни плавооки младић руског презимена, са враголастом „чупом“ косе изнад чела, одмах се наметнуо својим талентом,

Са ћерком Људмилом и унуком Душаном

Миодраг, Радмила и Људмила
(на клупи) пред одлазак у Париз

тако да није било изненађења кад је из прве положио пријемни испит на Ликовној академији у Београду, где је 1958. успешно дипломирао у класи проф. Недељка Гвозденовића, код којег је завршио (1961) и специјални течај за сликарство (нешто као данашњи мастер). Уследиле су прве самосталне изложбе и дружење са сликарима из „Медиале“. Нагорни није приступио овој чувеној групи, мада се, каже, дружио са Љубом Поповићем, Шејком, Ољом Ивањици („у то време је правила божанствене скулптуре“), Милићем од Мачве („најтврдоглавији студент академије, са застрашујућом радном дисциплином, који је од почетка сликао само оно што је он хтео“) и Дадом Ђурићем, кога је посебно ценио и сматрао правим „уклетим уметником“.

Некако у то време Нагорни се заљубио, оженио љупком Радмилом и добио ћерку Људмилу, која је данас професор на Медицинском факултету у Београду и специјалиста Клинике за пулмологију КЦС и мај-

Почаст пчели

И данас се његови некадашњи студенти радо присећају предавања на које је професор Нагорни донео мајушни ћилибар из Русије, у којем се могла видети заувек заробљена и окамењена бубица, да би их тако навео да размишљају о уписаном коду протеклих миленијума. Откуд та опседнутост протоплазмом, инсектима, а нарочито пчелама, које су у једном периоду биле главна тема радова Миодрага Нагорног?

– Као дете, до седме године, живео сам у селу Крушевици, где је мој отац био учитељ. Волео сам да посматрам природу, воћке у цвату и пчеле како их облећу. Оне су за мене остале симбол среће, радости живота, али и марљивости, упорности, организованости и реда.

ка Душана, успешног студента београдског Електротехничког факултета.

Сећања на Осло и Париз

Године 1966. Нагорни је, захваљујући стипендији, провео шест месеци на специјализацији графике у атељеу чувене Ане Бревик у Ослу, где је усавршио своју технику, открио нови свет „испод микроскопа“ који је надахнуо његове наредне радове, и приступио интернационалној групи графичара „Атеље Норд“. Из тог времена је стекао и доживотног пријатеља: Кењи Јошида га је учио да осликава кимоно и слаже икебану, а отада редовно за нову годину размењују своје графике.

Као добитник прве награде за графику на Међународном бијеналу младих у Паризу, Нагорни је 1967. године отишао у „град светлости“. Нова искуства, нова познанства, нова инспирација, нова премишљања и нови уметнички израз означили су тај период његовог живота.

– У Паризу сам живео у самом центру, у хотелу за уметнике

близу цркве Нотр Дам. „Комшија“ ми је био Влада Величковић, са којим сам се често дружио, показивао сам му како се ради бакропис. Имао сам прилику да упознам многе знамените уметнике тог времена, рецимо, у једној радионици сам посматрао Салвадора Далија кад је изводио литографију на камену (чувена „Леда“). Французи су ми, осим смештаја, обезбедили и атеље, пристојну суму новца за живот, и подржавали ме и подстицали у сваком погледу. Могао сам да останем у Паризу, да имам велики атеље, али то нисам хтео. Није све у новцу. Не жалим за тим. Никад не жалим за оним што је прошло, или што је могло бити – каже Нагорни, сликар и филозоф живота.

По поврату из Француске, млади и перспективни уметник (како је о њему тад писао Леон Давичо) почео је у своја дотле црно-бела платна да уводи боју, опрезно и одмерено. Учествовао је у оснивању Графичког колектива у Београду (ту је недавно одржана и њего-

„Лепезаста форма“

Алексеј Нагорни

ва ретроспективна изложба) и постао професор на Академији уметности у Новом Саду, где је остао до пензије. Својим студентима и данас поручује: „Може да заборавите све чему смо вас учили, али једно не смете, а то је да су од неколико хиљада хромозома управо ови ваши успешно остварили циљ, и то вас обавезује да истрајете до краја“.

Александра Мијалковић